

INVESTIČNÉ JEDNOTKY – VÝNIMKA Z KONSOLIDÁCIE PODĽA IFRS 10 KONSOLIDOVANÁ ÚČTOVNÁ ZÁVIERKA

Investment entities – an exception to consolidation according to IFRS 10 Consolidated Financial Statements

Renáta Hornická

Úvod

Podľa IFRS 10 *Konsolidovaná účtovná závierka*¹ zostavuje konsolidovanú účtovnú závierku subjekt, ktorý je materským podnikom. Investor je materským podnikom, keď kontroluje (ovláda) subjekt, do ktorého investuje. Kontrola (control) je podľa IFRS 10 založená na troch prvkoch²: právomoc investora nad subjektom, do ktorého investuje; angažovanosť investora na variabilných výnosoch (variable returns) z podielu v subjekte, do ktorého investuje, alebo právo investora na tieto výnosy a schopnosť investora ovplyvňovať prostredníctvom právomocí nad subjektom, do ktorého investuje, výšku svojich výnosov.

IFRS 10 zavádza jediný model kontroly (single control model), ktorý nahradil doterajší dvojitý model, a to model kontroly (control model) podľa IAS 27 *Konsolidovaná a individuálna účtovná závierka* a model rizík a úžitkov (risks and rewards model) podľa SIC-12 *Konsolidácia - jednotky špeciálneho určenia*³. Materský podnik má povinnosť prezentovať konsolidovanú účtovnú závierku podľa IFRS 10, okrem stanovených (obmedzených) výnimiek⁴.

Podľa IAS 27 nemohol byť dcérsky podnik vylúčený z konsolidácie len preto, že materský podnik bol organizáciou rizikového kapitálu, spoločným fondom, podielovým fondom alebo podobnou jednotkou⁵. Všetky dcérske podniky mali byť zahrnuté do konsolidovanej účtovnej závierky, bez ohľadu na charakter materského podniku. Počas revízie IAS 27 v roku 2002⁶ navrhovali niektorí respondenti vylúčiť takéto typy subjektov z povinnosti konsolidácie. Argumenty vychádzali napr. zo zámeru obstarania investície, času držania týchto investícií, a tiež že investície takýchto subjektov v pridružených a spoločných podnikoch boli vyňaté z pôsobnosti IAS 28 *Investície do pridružených podnikov* a IAS 31 *Podiely na spoločnom podnikaní*⁷. Napriek týmto pripomienkam IASB v tom čase neprijala tieto argumenty a potvrdila, že dcérsky podnik by nemal byť vylúčený z konsolidácie na základe charakteru kontrolujúcej jednotky a rozhodujúcou je schopnosť kontroly.

¹ IFRS 10 bol vydaný v máji 2011 ako výsledok prvej časti Projektu konsolidácie, ktorý viedla IASB od roku 2008. Spolu s IFRS 10 bol vydaný IFRS 11 *Spoločné dohody* a IFRS 12 *Zverejňovanie podielov v iných účtovných jednotkách*. Zároveň boli novelizované štandardy IAS 27 *Individuálna účtovná závierka* (dovtedy IAS 27 *Individuálna a konsolidovaná účtovná závierka*) a IAS 28 *Investície do pridružených a spoločných podnikov* (dovtedy IAS 28 *Investície do pridružených podnikov*). Nové IFRS a zmeny IFRS nadobudli účinnosť pre účtovné obdobia začínajúce k alebo po 1. januári 2013. V rámci členských štátov EÚ sa v zmysle Nariadenia komisie č. 1254/2012 aplikujú najneskôr od účtovného obdobia, ktoré začína k alebo po 1. januári 2014.

² IFRS 10 *Konsolidovaná účtovná závierka*, odsek 6 - 7.

³ IFRS 10 nahrádza ustanovenia IAS 27 týkajúce sa konsolidovanej účtovnej závierky a SIC-12.

⁴ IFRS 10 *Konsolidovaná účtovná závierka*, odsek 4.

⁵ IAS 27 *Konsolidovaná a individuálna účtovná závierka*, odsek 16.

⁶ IAS 27 *Konsolidovaná a individuálna účtovná závierka*, BC21-BC23.

⁷ IAS 31 bol nahradený štandardom IFRS 11 *Spoločné dohody* (Nariadenie komisie č. 1254/2012).

Tento prístup zachovala IASB aj v návrhu IFRS 10 (ED 10 *Consolidated Financial Statements*). Počas obdobia pripomienkovania ED 10 dostala IASB pripomienky od zostavovateľov a používateľov informácií z účtovných závierok týkajúcich sa požiadavky zvážiť vylúčenie investičných jednotiek z konsolidácie za účelom dosiahnutia užitočnosti a relevantnosti informácií z účtovnej závierky týchto subjektov. Na základe týchto skutočností sa IASB rozhodla venovať tejto problematike v samostatnom projekte zameranom na vymedzenie kritérií pre definovanie investičných jednotiek a v auguste 2011 vydala na pripomienkovanie návrh novely *Investičné jednotky* (Investment Entities) ako pokračovanie projektu konsolidácie (druhá časť projektu).

V októbri 2012 bola vydaná novela venovaná investičným jednotkám (Amendments IFRS 10, IFRS 12 and IAS 27). Táto novela zavádza **výnimku z povinnosti konsolidácie dcérskych podnikov** pre skupinu presne vymedzených subjektov, **pre tzv. investičné jednotky**. Táto novela sa začne aplikovať v účtovnom období, ktoré začína k 1. januáru 2014 alebo neskôr⁸. Cieľom príspevku je prezentovať vymedzenie investičných jednotiek podľa IFRS 10 a poukázať na výnimku z konsolidácie pre tieto subjekty podľa IFRS 10.

Vymedzenie investičných jednotiek podľa IFRS 10

Materský podnik musí sám posúdiť, či je investičnou jednotkou. Pri tomto posudzovaní by mal vychádzať z definície investičnej jednotky a z aplikačného návodu, ktoré poskytuje IFRS 10. Investičná jednotka je subjekt, ktorý⁹:

- získava prostriedky od jedného alebo viacerých investorov za účelom poskytnutia služieb spojených s riadením (správou) investície,
- zaväzuje sa investorovi (investorom), že jej cieľom (účelom) podnikania je investovanie prostriedkov za účelom kapitálového zhodnotenia, výnosu z investície alebo obidvoch,
- oceňuje a posudzuje výkonnosť v podstate všetkých svojich investícií na základe reálnej hodnoty.

Z definície investičnej jednotky sú dôležité nasledujúce prvky¹⁰: **účel podnikania** (business purpose), **výstupná stratégia** (exit strategies), **zisky z investície** (earnings from investments) a **oceňovanie reálnou hodnotou**.

Účelom podnikania investičnej jednotky je iba investovanie za účelom dosiahnutia kapitálového zhodnotenia, výnosu z investície (napríklad dividendy, úrok, renta) alebo obidvoch. Investičná jednotka poskytuje služby spojené s investovaním, napríklad investičné poradenstvo, riadenie investícií, podpora investícií, administratívne služby. Túto činnosť môže investičná jednotka vykonávať priamo alebo nepriamo prostredníctvom dcérskeho podniku pre tretie osoby, ako aj pre svojich investorov, a to aj v prípade, keď sú tieto činnosti pre subjekt podstatné.

Investičnú jednotku odlišuje od ostatných subjektov skutočnosť, že neplánuje investíciu držať dlhodobo, ale na obmedzené obdobie (na určitý čas). Investičná jednotka musí preukázať **stratégiu ukončenia-realizácie** (exit strategy), ktorou preukazuje, ako plánuje realizovať kapitálové zhodnotenie z v podstate všetkých investícií do vlastného imania a investícií do nefinančných aktív. Investičná jednotka má stratégiu ukončenia aj pre všetky dlhové nástroje.

⁸ Nariadenie komisie (EU) č. 1174/2013.

⁹ IFRS 10 *Konsolidovaná účtovná závierka*, odsek 27.

¹⁰ IFRS 10 *Konsolidovaná účtovná závierka*, odsek B85B-B85M.

Investičná jednotka získava svojou činnosťou **zisky z investície** (earnings from investments) vo forme kapitálového zhodnotenia, výnosu z investície alebo oboje. Investičnou činnosťou nie je činnosť, ak sa subjekt snaží získať z investícií iné benefity, ktoré nie sú dostupné iným stranám nespriazneným so subjektom, do ktorého sa investuje (napríklad akvizícia, výmena aktív, spoločné dohody a ďalšie).

Investičná jednotka oceňuje a vyhodnocuje výkonnosť v podstate všetkých svojich investícií na **základe reálnej hodnoty**. Investičná jednotka môže mať za účelom vykonávania svojej činnosti aj neinvestičné aktíva (napríklad majetok vedenia spoločnosti a príslušné zariadenie) a môžu jej vznikať finančné záväzky. Tieto neinvestičné aktíva a finančné záväzky sa oceňujú podľa príslušných IFRS. Prvok oceňovania reálnou hodnotou sa vzťahuje len na investície investičnej jednotky.

Podľa IFRS 10 má investičná jednotka typické vlastnosti (charakteristiky), ktoré treba posúdiť¹¹: **počet investícií** – investičná jednotka má zvyčajne viac ako jednu investíciu; **počet investorov** – investičná jednotka má zvyčajne viac investorov, ktorí združujú svoje finančné prostriedky; **vzťah investorov k investičnej jednotke** – investori zvyčajne nie sú závislými stranami; **vlastnícke podiely** – investičná jednotka je zvyčajne samostatnou právnickou osobou, má zvyčajne vlastnícke podiely vo forme podielov na vlastnom imaní alebo podobných podielov. Pri posúdení, či je materský podnik investičnou jednotkou, nemusia byť zastúpené všetky vymedzené vlastnosti. Absencia niektorej z týchto vlastností nemusí viesť k záveru, že subjekt nie je investičnou jednotkou, takúto situáciu treba špeciálne posúdiť podľa návodu uvedeného v IFRS 10¹².

Výnimka z konsolidácie týkajúca sa investičných jednotiek

Investičná jednotka nekonsoliduje svoje dcérske podniky¹³ v súlade s postupmi IFRS 10 a v prípade podnikovej kombinácie neaplikuje IFRS 3 *Podnikové kombinácie*. Investičná jednotka **oceňuje investíciu v dcérskom podniku v reálnej hodnote prostredníctvom výsledku hospodárenia** (zisku alebo straty) v súlade s **IFRS 9**¹⁴.

Ak investičná jednotka má **dcérsky podnik, prostredníctvom ktorého uskutočňuje činnosti týkajúce sa investičnej činnosti, bude konsolidovať tento dcérsky podnik** v súlade s postupmi konsolidácie dcérskych podnikov podľa IFRS 10 a v prípade získania dcérskeho podniku podnikovou kombináciou (akvizíciou) aplikuje požiadavky IFRS 3.

Materský podnik investičnej jednotky (ultimate parent) **má povinnosť prezentovať konsolidovanú účtovnú závierku** za všetky subjekty, ktoré kontroluje, vrátane tých ktoré kontroluje prostredníctvom dcérskeho podniku, ktorý je investičnou jednotkou, **pokým sám nie je investičnou jednotkou**.

Investičná jednotka, ktorá neprezentuje konsolidovanú účtovnú závierku za všetky dcérske spoločnosti, prezentuje individuálnu účtovnú závierku (separate financial statements) ako svoju jedinú účtovnú závierku podľa IAS 27¹⁵. Materský podnik, ktorý prezentuje konsolidovanú účtovnú závierku a má investície v dcérskych podnikoch, ktoré vykazujú

¹¹ IFRS 10 *Konsolidovaná účtovná závierka*, odsek 28.

¹² IFRS 10 *Konsolidovaná účtovná závierka*, B85N-B85W.

¹³ IFRS 10 *Konsolidovaná účtovná závierka*, odsek 31-33.

¹⁴ Vzhľadom na skutočnosť, že Európska únia neschválila zatiaľ IFRS 9, aplikuje sa IAS 39 *Finančné nástroje* vykazovanie a oceňovanie.

¹⁵ IAS 27 *Individuálna účtovná závierka*, odsek 8A.

v reálnej hodnote prostredníctvom výsledku hospodárenia, vykáže tieto investície rovnakým spôsobom aj vo svojej individuálnej účtovnej závierke¹⁶.

Pri vykazovaní materského podniku, ktorý sa stane investičnou jednotkou alebo prestane byť investičnou jednotkou je dôležitý **deň zmeny**¹⁷ (change in status), t. j. deň, keď sa stane alebo prestane byť investičnou jednotkou a k tomuto dňu aplikuje ustanovenia IAS 27. Investičná jednotka musí zverejňovať informácie v súlade s požiadavkami IFRS 12 *Zverejňovanie podielov v iných účtovných jednotkách*.

Záver

Hoci základným princípom IFRS 10 je, aby boli konsolidované všetky subjekty (dcérske podniky), ktoré investor (materský podnik) kontroluje, novelou týkajúcou sa investičných jednotiek sa zavádza výnimka z konsolidovania určitých dcérskych spoločností investičnej jednotky. Dôsledkom tejto výnimky je, že investičná jednotka nebude konsolidovať investície v dcérskych podnikoch, ktoré má v rámci vykonávania jej investičnej činnosti. Investičná jednotka vykazuje tieto investície v ich reálnej hodnote s vplyvom na výsledok hospodárenia. Tento prístup zohľadňuje charakter subjektu a typ investície, resp. zámer s akým bola investícia obstaraná.

Investičné jednotky majú často v držbe kontrolujúce a nekontrolujúce podiely a vykazovanie týchto investícií rôznymi spôsobmi, napriek tomu, že sú držané za rovnakým účelom (kapitálové zhodnotenie, výnos z investície), znižuje porovnateľnosť účtovných závierok. Táto novela vznikla na podnet používateľov a zostavovateľov účtovných závierok a očakáva sa, že povedie k zvýšeniu užitočnosti a relevantnosti informácií z účtovných závierok týchto subjektov (investičných jednotiek).

Abstrakt

Príspevok sa zaoberá investičnými jednotkami a s nimi súvisiacou výnimkou z konsolidácie podľa IFRS 10 *Konsolidovaná účtovná závierka*. Investičná jednotka získava finančné prostriedky od jedného alebo viacerých investorov s cieľom poskytovať služby riadenia investícií, tieto finančné prostriedky investuje s cieľom dosiahnutia kapitálového zhodnotenia, alebo investičného výnosu a oceňuje a posudzuje výkonnosť v podstate všetkých svojich investícií na základe ich reálnej hodnoty. Investičná jednotka nekonsoliduje svoje dcérske spoločnosti získané v rámci investičnej činnosti, ale oceňuje ich v reálnej hodnote s vplyvom na výsledok hospodárenia.

Kľúčové slová: kontrola, konsolidovaná účtovná závierka, investičná jednotka, výnimka z konsolidácie

Summary

The paper deals with the investment entities and with an exception to consolidation according to IFRS 10 *Consolidated Financial Statements*. Investment entity is an entity that obtains funds from one or more investors for the purpose of providing investment management services, these funds are invested for returns from the capital appreciation or investment income and measures and evaluates the performance of substantially of its investments on a fair value basis. Investment entity does not consolidate its subsidiaries acquired in her investment activity, but measures them through their fair value with the impact on profit or loss.

¹⁶ IAS 27 *Individuálna účtovná závierka*, odsek 11 A.

¹⁷ IAS 27 *Individuálna účtovná závierka*, odsek 11 B.

Key words: control, consolidated financial statements, investment entity, exception to consolidation

JEL klasifikácia: M40

Použitá literatúra

- [1] FARKAŠ, R. 2013. *Konsolidovaná účtovná závierka v Slovenskej republike*. Bratislava : Iura Edition, 2013. 309 s. ISBN 978-80-8078-527-7.
- [2] HVOŽDAROVÁ, J. – SAPARA, J. – UŽÍK, J. 2012. *Konsolidovaná účtovná závierka. Zostavenie a analýza*. Bratislava : Vydavateľstvo Ekonóm, 2012. 286 s. ISBN 978-80-225-3509-0.
- [3] IASB. 2011. *Investment Entities*. Exposure Draft.
- [4] *Medzinárodné účtovné štandardy (IFRS). Rekonštruované znenie Medzinárodných štandardov pre finančné vykazovanie (IFRS®) vrátane Medzinárodných účtovných štandardov (IAS®) a interpretácií spolu s pripojenými dokumentmi vydanými k 1. januáru 2009*. Zväzok I. a II. Bratislava: SKAU, UDVA, 2009.
- [5] IASB. *International Financial Reporting Standards ® as issued at 1. January 2013*. Edition published in two parts. London : IFRS Foundation, 2013. ISBN:978-1-907877-77-3.
- [6] Nariadenie komisie (EÚ) č. 1254/2012 z 11. decembra 2012, ktorým sa mení a dopĺňa nariadenie (ES) č. 1126/2008, ktorým sa v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2002 prijímajú určité medzinárodné účtovné štandardy, pokiaľ ide o medzinárodný štandard finančného výkazníctva 10, medzinárodný štandard finančného výkazníctva 11, medzinárodný štandard finančného výkazníctva 12, medzinárodný účtovný štandard 27 (2011) a medzinárodný účtovný štandard 28 (2011).
- [7] Nariadenie Komisie (EÚ) č. 1174/2013 z 20. novembra 2013, ktorým sa mení nariadenie (ES) č. 1126/2008, ktorým sa v súlade s nariadením Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 1606/2012 prijímajú určité medzinárodné účtovné štandardy, pokiaľ ide o medzinárodné štandardy finančného výkazníctva 10 a 12 a medzinárodný účtovný štandard 27.

Kontakt

Renáta Hornická, Ing., PhD., Katedra účtovníctva a audítorstva, FHI EU v Bratislave, Dolnozemska cesta 1/b, 852 35 Bratislava, tel.: +421 2 67 295 762, renata.hornicka@euba.sk